

Képek a múltból

Részlet Dorothea Schlegel elkallódott naplójából

Képek bukkannak fel a múltból, egyre több kép, rajzanak elő, mint méhek a kaptárból, hemzsegnek és hancúroznak, számtalan színben pompázó látomás, tompák és fényesek, leginkább a repcemező arany-sárgájába meg az ég alján szétmaszatolt napnyugtavörösbe játszó képek. Szertelen képek kavalkádja, haloványak és élesek, özönlének a távolból, a kopár hegyeken túlról, körbelibegnek, majd a fülembe duruzsolnak. Az én képeim és mások képei, nehéz lenne eldönteni, kinek a képei valójában, kiből születtek meg és kiből röppentek elő. Nem is ez a lényeg, hanem az, hogy szépek. Akadnak köztük olyanok is, melyeket már korábban láttam, újra meg újra előtörnek a mélyből, aztán útra kelnek vagy visszamerülnek a mélybe. Néha ugyanolyanok, mint korábban, a színük, az ízük, a szaguk, máskor meg alig ismerek rájuk. Olykor mások képeit hiszem a sajátjaimnak, mert az, aki átélte vagy megfogalmazta azokat, vagy csak belecsöppent a kép alkotta varázsbába, olyan beleéléssel adott át minden képpel kapcsolatos képzetet, hogy jómagam is átélhettem volna, és az idő távlatából úgy érzem, az enyém lett, az én képem. Az ő képei így már az enyéme is, megosztotta velem azokat, életem részévé váltak, így hát joggal hiheti az emlékezetem, hogy az ő képei az enyéme is, és ha én mesélek neki a sajátjaimról, ő is joggal hiheti azt, hogy az én képeim az övéi. Olyan képek is előtörnek a mélyből, melyeket még sosem láttam emlékként, csak megélt eseményként, felbukkanásuk meghökkentő, mondhatnám úgy is, hogy a meglepetés erejével bírnak. Minden egyes kép meglep, az újak és a régiek egyaránt. Amikor előbújnak rejtekükből, abban a hihetetlen eksztázisban, minden egyes kép, ami nem a hétköznapi világból érkezik, hanem belülről, lehet az régi vagy új, sápadt vagy sugárzó, mind meglep.

Vannak feltörekvő képek, melyek becsvágyóan igyekeznek a napfényre, és vannak nemtörődömök, melyek csak igen ritka hangulatokban merészkednek elő. Nehéz lenne kiderítenem, önszántukból teszik-e vagy netán noszogatóra, vajon én csalogatom-e elő ezeket a félnék, tétova emlékeket, vagy a többi emlék unszolására érkeznek a felszínre. Talán valami íz, valami szín, valami szag idézi elő, hogy feltörjenek. Emlékeim málnaízűek és alkonyszínűek, frissen sült kalács fahéjas-vaníliás illatát árasztják. Hogy kinek a kertjében nőtt a málnabokor, hol lepett meg az alkony és ki sütötte a kalácsot, nem firtatom. Talán az ő emlékei, talán az enyéme. Lehetséges, hogy a saját emlékeim egy részét elfeledtem és az ő emlékeivel töltöttem ki az űrt. Előfordul oly-

kor, hogy más élményét is a saját emlékemnek hiszem, mivel annyira a részemmé vált, hogy nem tudom meghúzni a határt az enyém és az övé között, és minél közelebb érzem magamhoz a mesélőt vagy a mesélt történetet, annál inkább beilleszkedik saját emlékeim sorába. Úgy érzem, tovább kell adni ezeket a képeket, különben szétfeszítenek.

Egyesek népesebb csoportnak mesélnek, ám én csak egyetlen emberhez szólok, ahhoz, aki mindennap átölel, hozzá is csak közvetve, papírlapon, tintával és betűkkel, és ha ő úgy dönt, hogy a képeim másokat is megérinthetnek, másokkal is közölhetnek ismert vagy ismeretlen dolgokat, akkor távolabb is eljutnak, mások polcaira és asztalára. Előfordul, hogy nem a papírhoz szólok, hanem közvetlenül ennek az embernek mesélek, és ő is mesél nekem, de leginkább betűk révén adom át üzenetemet, úgy mégiscsak könnyebb. Ez az ember, aki tulajdonképpen a férjem, úgy olvassa a történeteket, mintha ő írta volna azokat, mintha kettőnk közös alkotása lenne. A saját szemével és az én szememmel is olvassa. Néha úgy olvassa, mint a saját sorait, máskor meg úgy, ahogy én olvasnám, az én hangomon hallja a szöveget, de néha én is felolvasok neki, ha nagyon kéri, hogy legközelebb könnyebben hozzáképzelve a hangomat az íráshoz. Azonban ritkán olvasom fel a saját szavaimat, leginkább írok, ő pedig olvas, nem hangosan, hanem magában. Hébe-hóba hangosan is elejt egy-egy szót, egy-egy mondatot, ízelgeti a hangzás zamatát. Megesik, hogy a saját szavaival helyettesíti az enyéimet, és én ezt többnyire helyeslem, sőt nemcsak többnyire, hanem minden esetben. Mert az én emlékeim már az ő emlékei, az ő szavai az én szavaim, az én papírra vetett soraim az ő papírra vetett sorai.

Napszaktól is függ, éppen milyen képek jelennek meg előttem, mennyire élesek vagy tompák, milyen a színük, a szaguk, az ízük. Néha homályosak, máskor meg egészen világosan kivehetők a részletek. Sejtelmem sincs, hogy a részleteket a mostani tudatom teszi-e olyan éléssé, mintha az éppen aktuális világból érkeznének, vagy eleve élesen törnek elő a mélyből. Nem tudom és nem is firtatom, csak gyönyörködöm bennük. Ilyenkor úgy érzem, ezeket a napsugársárga és alkonyvörös képeket meg kéne őriznem magamban, hosszasan dédelgetem ezeket a drága képeket, hogy a lehető legtávolabb az enyéim maradjanak, máskor meg azonnal papírra vetek mindent, ami feszít belülről. Meg kell örökítenem mindet, a mélyről érkező éles és halovány képeket, mielőtt újra elmerülnének. Akadnak olyanok is, melyeket már korábban is láttam, de újra meg újra előtörnek a mélyből, és néha ugyanolyanok, mint korábban, máskor meg alig ismerek rájuk. És olyan képek is előtörnek a mélyből, melyeket még sosem láttam emlékként, csak megélt eseményként, és felbukkanásuk teljesen újszerű. Vannak becsvágyó képek, melyek a többi fölé törekszenek, és vannak nemtörődömök, melyek csak igen ritka hangulatokban merészkednek elő. Nehéz lenne kiderítenem, ők merészkednek-e elő önszántukból, vagy én csalogatom elő ezeket a félnék, tétova emlékeket. Netán valami íz, valami szín, valami szag. Ilyenkor tollat ragadok, előszedem a töltőtollat és a tintatartót, a tollat belemerítem a tintába, felszipantom a tintát, a toll hegyét beletöröm egy kendőbe, és már készen is állok arra, hogy papírra vessem azt a néhány gondolatot, amely bennem moco-rog. Olykor néhány van belőlük, máskor meg temérdek, és egymással vetekedve igyekeznek kiszabadulni. Szeretem őket, mert az enyéim, az én aransárga és bíborvörös emlékeim, és szeretem az emlékeimet. Jólesik, ahogy nyüzsgönek és hemzsegnek, ahogy özönlenek a távolból, a kopár hegyeken túlról, ahogy körbelibegnek, majd a fülembé duruzsolnak.

Gyönyörködöm bennük, de a feledésnek is szeretnék gátat szabni. Ezért veszek elő papírt és tintát, hogy legyenek lejegyezve, és bármikor előhívhattam ezeket a rakoncátlan, bújócskázó emlékeket, az enyémekeket és másokéit, a merészeket és a tétovákat, a tintafoltos papírlapról, mielőtt végleg eltűnnének valahol a mélyben.

Amikor benne leszek a korban, az emlékeim is megfakulnak, az emberrel együtt az emlékek is megöregednek, de talán éppen az öregség kedvez nekik, akkor kapnak igazán erőre. Nem érem fel ésszel az elme kiismerhetetlen játékait, és akik meséltek róla, főleg a nagyszüleim és más nagyszülő korú emberek, egymásnak ellentmondó véleményekkel bolondították a fejem. Egyszer mindent elfelednek, máskor meg mindenre emlékeznek. Talán a napszakok teszik. Vagy az évszakok. A napszakok vagy az évszakok függvényében merészkednek elő az emlékek, és mielőtt elillannának, hirtelenjében lejegyzem őket, minél előbb, amíg erőm teljében vagyok, hogy ne merüljenek a feledés mocsarába. Így elég lesz csupán egy pillantás a papírra, és ismét ott lehetek a sárga és vörös emlékeim betűtengerében. Megmerítkezhetek bennük. Lubickolhatok a múltban.

Nem tudhatom, vajon mindenféle korú emlék megtalálható-e mindenféle korú emberben, válogatnak-e az emlékek, milyen korú emberbe bújnak. Zsenge testbe is befészkelhetik magukat öreg emlékek, miközben közvetlen szomszédságukban ott csíráznak az eljövendő nemzedék emlékei. Mindenféle színű, ízű, illatú emlék. Emlékek a múltból és a jövőből, öregedő és fiatalodó emlékek.

Ez az írhatnék, ez a megörökítési vágy késő ősszel és télen izzik fel a legerősebben a horizonton, amikor a lebukó nap felvillantja utolsó fényét. Leginkább késő ősszel és télen settenkedik a nyomomban, síri csendben szimatolgat, felméri a terepet, és idővel valamilyen úton-módon felhívja magára a figyelmet. Mocorog, és addig-addig neszez, amíg észre nem veszem. Tavasszal és nyáron is megkörmökező – nagyra becsült ritka alkalmak –, tavasszal és nyáron elviszi a figyelmem a külvilág. Kevesebbet nézek befelé. Tavasszal és nyáron több bennem az életerő, ilyenkor könnyebb kifelé nézni. Tavasszal és nyáron nem állok ellen a könnyedségnek. Amikor felhők úsznak az égre vagy nagy léptekkel beköszönt a sötétség, megkörmökezőnek az emlékek, a repcesárga és az alkonypiros képek, és akkor ismét úgy érzem, mintha kis időre belém kúszna a borongós ősz vagy tél. Ilyenkor engedem, hogy a sápadt képek előmerészkedjenek a mélyből. Előcammogjanak vagy előrobogjanak, mert mind más sebességgel közeledik. Eltérő gyorsasággal buggyannak elő, egyesek öregebbek, vagy éppen fiatalok és lusták, sebességük mindenestre eltérő. Előbújnak a rejtjükéből, a törekvő képek és a nemtörődömök, önszántukból vagy a noszogatósomra, vagy más emlékek unszolására. És megkaparintanak. Vagy én kaparintottam meg ezeket a hemzsegő és duruzsoló, rakoncátlan képeket? Nem ismerem az emlékezési folyamatok mikéntjét, ám olyan kölcsönhatás alakul ki emlékeim és köztem, mint egy szövevényes, dzsungelszerű táj. Érdes fatörzsek recéin kapaszkodnak a fényre, odúkbán bújnak meg, liánokon hintáznak. Minden mindennel összefolyik és összegabalyodik. Borongós esti tájban, viharos, süvítő szélben, felhőszakadásban vagy szemerkélő esőben, hajlongó és recsegő fák közt, felhős ég alatt születik meg valami abból, amit egykor átéltem, vagy amit átélni véltem, vagy amit más élt át, vagy amit teljes egészében elképzeltem. Ezek az átélt, vélhetőleg átélt, mások által átélt és teljes egészében kitalált képek valamikor egységes egészzé állnak össze, vagy nem állnak össze, hanem darabszerűségükben vagy mozaikszerűségükben szépek. Talán csak nekem szépek, de ezzel is megelégszem, hogy nekem szépek, meg a férjem szemében szépek, talán ennél több nem is kell. De a férjem többre vágyik, továbbadja ezt a viharos, szövevényes tájat, ahol a szél beletép a fádba, hogy más is részesülhessen abban, amiben mi.

Ez a férfi, aki mindennap átölel, szereti az emlékeimet, és szereti, ahogy az emlékeimről írok. Amikor megérkezik, amikor belép a szobába, amikor felakasztja a kabátját, egy pillanatra felpillantok, majd tekintetem ismét a papírlapra réved. Mögém lép és csókot lehel a nyakamra. Tisztában van vele, hogy nem szabad megzavarnia az írás folyamatát.

Leheveredik a kanapéra, és kézbe veszi a magazinokat. Különféle magazinok hevernek az asztalon, és könyvek állnak sorban a könyvespolcon. Leül és elmerül mások élményeiben és emlékeiben. Ha az én kézzel írott lapjaim is az asztalon hevernek, akkor nincs kétség, hogy szabad a pálya, kézbe veheti az én tintával teleírt lapjaimat is, és belefeledkezhet az emlékeimbe. Miközben láztól égve papírra vetem az emlékeimet, ő kézbe veszi a már papírra vetett képeimet. Így élünk az én emlékeim és az ő emlékei között, mert az ő emlékei is a lapokon hevernek, azok az emlékek, melyeket ő élt át, olyan események, melyeket jómagam is átélhettem volna, de csak közvetve jutottak el hozzám, melyeket olyan beleéléssel adott át nekem, hogy életem részévé váltak, így hát joggal hiheti emlékezetem, hogy az ő képei az enyémeink is. Így élnek együtt a lapokon közös emlékeink.

Az emlékeimmel, a merészekkel és a tétovákkal egyaránt, késő ősssel és télen több közünk lesz egymáshoz. Szorosabbá válik a laza pórázra eresztett kapcsolat. Tavasszal és nyáron csak este merészkednek elő, vagy olyankor, amikor sűvít a szél és az eget felhők lepik el, ha szemerkél, vagy futó zápor lep meg, és esőcseppek kopognak az ablakpárkányon.

Szinte minden ősssel és télen, meg borús tavaszi és nyári estéken bevacskolódik mellém az ágyba az írásvágy, a paplan vagy a pokróc alá. Az esti szürkület, az éjszakai félhomály felkorbácsolja vagy éppen megnyugtatja a képzeletemet. A színek, az ízek és a szagok, az ismeretlen eredetű hangok, valamennyi halkán felsejlő zizegés és zúgás ezt a felfokozott vagy éppen lecsendesedett lelkiállapotot erősíti. Amikor zivatar cibálja a fák lombját, és sűvít a szél, amikor felkapja a repkedő faleveleket és megrecsegteti a fák törzsét, amikor a redőny lécei vészjóslón rengenek, előtörnek az emlékek, a szorgalmas méhek által összegyűjtött méz színében játszó és naplementekor az ég alján szétmaszatolt vörösben pompázó emlékek. Ilyenkor megcsókol a múzsa. Tollat ragadok, előszedem a töltőtollat és a tintatartót, a tollat belemerítem a tintába, felszippantom a tintát, beletörölöm a toll végét a kendőbe, és már készen is állok arra, hogy papírra vessem a gondolataim. A sárga és vörös gondolatokká formálódó emlékeket, azt a néhányat vagy temérdeket, melyek mélykéen virítanak kusza sorokban a papíron. Ott állnak előttem, és amikor a tinta megszárad, a teleírt lapokat, meg a félig teleírt lapokat, meg azokat a lapokat, melyeken alig virít pár szó vagy mondat, belerakom a fiókomba vagy lerakom az asztalra.

Ezután kerülhet a férjem kezébe, a kezemből vagy az asztalról, a fiókból sosem, és az én drágalátos férjem elolvassa mindazt, amit papírra vettem, amíg ő hasznos dolgokkal foglalkozott, tétova és merész emlékeimet, és aztán többnyire bólogat. Néha olvasás közben is bólogat, de előfordul, hogy rezzenéstelen arccal követi a sorokat, és csak a legvégén bólint egyet. Kisebbit vagy nagyobbat. Előfordul, hogy belejavít a szövegbe, és akkor én bólogatok, elfogadom a javaslatait. Elfogadom minden egyes javaslatát, nem teszek kivételt. Megesik, hogy egy részletet hangosan olvas fel, ízlelgeti a szavakat, a mondatok hangzását, és aztán valamelyik szó helyett másikat javasol, vagy kihúz egy egész mondatot. Néha kettőt is. Aztán megcsöngeti a csengőt, mire az ajtóban megjelenik az inas. Az inas valójában képzett ember, mindig van véleménye, bár véleményét nem hangoztathatja, hacsak nem kérjük meg rá. Amikor néhanapján megszólal, hosszan elgondolkodtat vagy megbizsergeti a szívem, mint a mézszínű és alkonyatvörös emlékek. Ez az inas valójában írnok, a betűk mestere, és az én kusza írásomat önti rendezett formába. Emlékeim másik papírra kerülnek, miután a férjem átnézte, átolvasta és ellenőrizte mindazt, ami szöveg formájában elé került. Az írnok átmásolja az egészet egy másik papirosra, számára csak a másolás engedélyezett, az olvasás és az ellenőrzés tilos. Szeretem az írnokunkat, mert sosem maszatol, nem húz át szavakat, nem egészít ki, nem használ nyilatkat és mindenféle

jelöléseket. Egy gép pontosságával letisztázza mindazt, ami előtört belőlem, és amit a férjem korrigált. Ezután másképp hemzsegnek és hancúroznak, libegnek körbe és duruzsolnak a fülemben. Mégis az enyéim. Az én napsugársárga és alkonyvörös képeim.

Késő ősszel és télen úgy érzem, kifogyhatatlan kincsesbányára leltem, de tavasszal és nyáron, ha éppen nem süvít a szél és nem tombol a zivatar, vagy nem lepik el felhők az eget, bezárul a kincsesbánya, beomlik egyébként is rozoga, hanyagul összetákolt bejárata, az alágörgő sziklák és kövek eltorlaszolják a képek útját, és bent ragadnak. Ott rekednek benn a félhomályban, és csak a külső félhomály csalogathatja elő őket. Az én félhomályom.

Egy időben azt hittem, a semmittevés bűn, de mivel tekintélyes családba születtem, nem volt más dolgom, csak azzal törődni, hogy olyan legyek, amilyenek egy nőnek lennie kell. Egy tekintélyes családból származó nőnek. Nem tudtam, mit kell tennem, de a körülöttem élő tekintélyes nők megtanították. A köztes időkben kiszöktem a kertbe, hogy tekintélyes családokból eleve száműzött titkokat gyűjtsék. Menekültem a tekintély elől. Idővel rájöttem, hogy az álmélkodásokkal teli esteiken érlelődnek bennem a legszebb képek. Akkor lett az enyém, ami körülvelt és később szavakká formálódott. Úgy éreztem, ezeket a napsugársárga és alkonyatvörös képeket meg kéne őriznem magamban, dédelgetnem kéne ezeket a drága képeket, megörökítenem, mielőtt ismét elmerülnek a mélyben.

Már világra ébredező gyermeki tudatom érzékelt valami szokatlant akkor, amikor beköszöntött a tél vagy az este. Bizsergést éreztem alkonyatkor és borongós napok késő délutánján. Napsugársárga és alkonyatvörös bizsergést.

A bizsergés kialakulásában és az emlékek előcsalogatásában nagy szerepet játszottak a vizek. Mindenféle színű és mintázatú víz. Zivatarkor tágra nyitottam az ablak szárnyát, és magamba szívtam az esőcseppek levegőszagát és a kipárolgó föld illatát, és vártam a villámot követő dörgést, majd az újabb villámot, hogy újra összerezzenjek. Előfordult, hogy ültem a csukott ablaknál a fotel háttámlájának dőlve, lábam a fotel puha, hímzett párnáján pihent, és néztem az ablaküvegen lecsorgó vizet, az ablakon túl képlékennyé váló világot, a hajlongó fákat és a repkedő faleveleket.

Amikor férjhez mentem, búcsút kellett intenem gyerekkorom tavának. Családom kertjének közepén, az ösvény végében, a buja park, a rendezett kert és a kusza erdő határán egy kis tó terpeszkedett. Bizonyára nagyapám vagy dédapám kertésze ásta, hogy abból öntözze a díszkertet, de akár természetes képződmény is lehetett. Sosem kérdeztem, ők meg nem meséltek róla, pedig ha megkérdezem, bizonyára nem kellene találgatásokba bocsátkoznom.

Amikor egyik napon visszatértem gyerekkorom színhelyére, és lesétáltam a kert végébe, ahol kezdetét vette a fantáziámat tápláló, titkoktól hemzsegő erdő, faágak közt feszülő pókhálók, csalánossal és ingoványokkal, ijedten vettem észre, hogy a tavacs-kának hült helye. A tavat vastagon benőtte a gaz és a fű, nagy ívben elkerültem, nehogy belecsússzak a gízgaz alatt szunnyadó vízbe. A tavat egy idő után mocsárnak kezdtem nevezni. Miközben botokkal piszkálgattam, megütötte orromat a posvány mélyről feltörő szaga. Féltem, hogy velem is ez történik, ha egyszer abbahagyom az írást. Kezdetét veszi a mocsarasodás.

Gyerekkoromban gyakran birizgáltam a kerti tó felszínét valamilyen bottal, leguggoltam a szélére, és ott gubbasztottam, míg el nem gémberedtek a tagjaim, és közelről figyeltem a fűgén futkározó vízipókokat. Az eget is hosszasan néztem, főként a felhőket. A bodros és kusza felhőket, a mézszínű és alkonyvörös felhőket, és mindenféle felhőket, melyek végigúsztak vagy csak ott tétováztak az égen.

A felhőkön ma is gyakran elkalandozik a tekintetem, de időm javát a betűknek szentelem. Le kell jegyeznem, milyen voltam és minek örültem, hogy amikor felbukkan a *mi* kertünk végében is a mocsár, amikor valahonnan hirtelen ott terem, posványszagával és nyálkás testével, akkor legyen hova menekülnöm.

Ezért vetem papírra az emlékeim, a mézszínű és az alkonyvörös emlékeket, hogy a múlt kódébe vesszék a kerti tó, a békák, a szitakötők és a vízipókok ismét velem legyenek, és ne üsse fel fejét a mocsár és az enyészet. Akkor elmerülhetnek az emlékeimben, a saját és mások emlékeiben, és megszűnik a világ.

Epilógus: Nem tudom, milyen mintázattal és színben fogan meg bennem egy-egy történet, hogyan kel életre és bontakozik ki. Fogalmam sincs, miért moco-rog bennem, és valóban moco-rog-e, vagy csak úgy hiszem. Képek bukkannak fel a múltból, egyre több kép, rajzanak elő, mint méhek a kaptárból, hemzse-gnek és hancúroznak, számtalan színben pompázó látomás, tompák és fényesek, de leginkább a repcemező aranysárgájába meg az ég alján szétmaszatolt napnyugtavörösbe játszó képek. Szertelen képek kaval-kádja, haloványak és élesek, özönlenek a távolból, a kopár hegyeken túlról, körbelibeg-nek, majd a fülembé duruzsolnak. Az én képeim és mások képei, nehéz lenne eldönte-ni, kinek a képei valójában, kiből születtek meg és kiből röppentek elő. Nem is ez a lényeg, hanem az, hogy szépek. És nem bánom, hogy nem szerepel a nevem az emlé-keim mellett, vagy álnéven jelennek meg, netán a férjem neve alatt, mintha sosem éltem volna. Mások emlékei csatlakoznak az enyéimhez és kialakítanak egy új, szövevényes tájat. Érdes fatörzsek recéin kapaszkodnak a fény felé, odúkbán bújnak meg, liánokon hin-táznak. Összekötnek, magukkal rántanak újabb emlékeket, táncra hívnak, megpörgetnek-forgatnak mindenféle képet, merészet és tétovát, és ezzel minden álmom valóra vált. Így talán megmenekülök a mocsártól, attól a szüntelenül terjeszkedő és mohó mocsártól.

Body 1. Self portrait upper abdomen

